

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור
היכל
תשיעי
שער
שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

פרקי אבות

(חלק יז — כל ישראל)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

פרקי אבות

ספרים . . שבדו מלבם בדרכי המוסר כיצד יתנהג האדם עם חברו; וההכרח בזהירות מענינים אלו הוא מצד חומריות ושפלות האדם העלולות להביאו לידי מדות רעות וכו'.⁶

אבל לאידך אמרו חז"ל, "האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים . . מילי דאבות", היינו שההוראות דמסכת אבות שייכות לדרגת "חסיד", העובד ה' לפניו משורת הדין.

וב' קצוות אלו מצינו גם בנוגע ללימוד מסכת אבות:

א' הטעמים ללימוד מסכתא זו בשבתות שבין פסח לעצרת דוקא הוא, לפי שזהו זמן התעוררות, התאוות הגופניות, ולכן לומדים אז מסכתא זו אשר היא "מלאה תוכחות ומעוררת האדם לרדוף אחר כל מדה טובה כו".⁸

אבל לאידך מנהג ישראל הוא אשר כל אחד מישראל – למן הקטן שבקטנים, העומד בתחילת עבודתו, ועד הגדול שבגדולים, העומד למעלה לגמרי מן "תאוות הגופניות" – לומד פרקי אבות בזמן זה.

וב' קצוות אלו מתבארים, ומתאחדים להיות לאחדים, ע"י ההקדמה ד"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", כדלקמן.

(6) ראה בארוכה דרך חיים להמהר"ל בריש המס', בביאור משנה זו.

(7) ב"ק שם.

(8) מדרש שמואל בהקדמה.

א. מנהג ישראל להקדים לכל פרק מפרקי אבות את אמירת המשנה, "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר² ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר". ומזה מובן, שתוכן המשנה (אודות שכרו של כל אחד מישראל לעולם הבא) נוגע ביחוד כהקדמה ללימוד מסכת אבות.

וצריך להבין: הלא עולם הבא הוא השכר על כל העבודה דתורה ומצוות לכל פרטי – ולא רק עבור קיום "מילי דאבות" – וא"כ מדוע נאמרת משנה זו דוקא³ לפני לימוד מס' אבות?⁴

ב. והנה בנוגע להוראות דמסכת אבות מצינו ב' קצוות:

מחד גיסא, תוכן המסכתא הוא – בלשון הרע⁵ – "מוסרים ומדות" שאינם, "ממצות התורה", עד אשר "חכמי אומות העולם גם כן חברו

(1) סנהדרין ר"פ חלק.

(2) ישעי' ס, כא.

(3) ואדרבה, מכיון שקיים מילי דאבות שייך ל"מאן דבעי למהוי חסידא" (ב"ק ל, א) – מובן, שעבודתו אינה "ע"מ לקבל פרס) בשביל השכר דעוה"ב, כ"א לשמה.

(4) בפשטות ל"ל, כי מכיון שהוראות דאבות הן מילי דחסידותא, יש מקום לטעות שאינן שייכות לכאו"א מישראל; ולכן מקדימים משנה זו המדברת ע"ד מעלת "כל ישראל" (שכולם יש חלק לעוה"ב), שמוזן מובן שביכולת כ"א מישראל (ומחובתו) לקיים מילי דאבות. וראה לקמן בפנים סעיף וא"ו.

(5) בריש המס'.

ג. ויובן ע"פ ביאור המשנה הידוע⁹:

„עולם הבא“ קאי על עולם התחי^{9*}, נשמות בגופים. וזהו חידוש המשנה „כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא“: השכר¹⁰ דגן עדן – עולם הנשמות – איננו בשווה ב„כל ישראל“ (עד שיש מבני ישראל שאינם זוכים כלל לגן עדן¹¹); משא"כ עולם הבא – עולם התחי, שבו יהיו הנשמות בגופים – הרי (בעיקרו) הוא „בשוה לכל ישראל“¹², „כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא“¹³.

וטעם הדבר^{13*}: השכר דגן עדן –

9 עייג"כ הל' תשובה להרמב"ם פ"ג ה"ז (ואילך) ופ"ד. חיבור התשובה להמאירי. ועוד.

9* רע"ב (ועוד) סנהדרין שם. מדרש שמואל כאן. וראה הנסמן בתשובות וביאורים ס' ח"א הערה 1. וראה לקמן הערה 26.

10 ראה בהבא לקמן: תו"א יתרו עג, ב (וראה לקו"ת שלח מו, ד). ד"ה כי ישאלך טר"ת וה'ש"ת פ"א. המשך תער"ב ח"ב ע' אקיב ואילך. וראה בארוכה תשובות וביאורים שם*.

11 ראה חגיגה (טו, ב) דלולי תפלת ר"מ לא ה' אחר נכנס לג"ע. וראה חגיגה (שם, א) „נטל חלקו וחלק חברו (הרשע) בג"ע“.

12 ל' הלקו"ת שם. וראה המשך תער"ב שם, דאף שגם בתח"מ יש חילוקי מדרי' מ"מ יש חילוק בזה בין ג"ע לתח"מ, עיי"ש.

13 ויש אלה שלמעלה מדרגא זו – בן עוה"ב ומוזמן לחיי עוה"ב (ראה שער מאמרי רז"ל לסנהדרין שם). וי"ל דבכלל מאתיים מנה.

13* בד"ה כי ישאלך הנ"ל (וראה תו"א שם) מבאר הטעם, כי בג"ע מאיר מבחי' ממכ"ע שיש בה התחלקות, ובתח"מ – מבחי' סוכ"ע שלמעלה מהתחלקות ולכן מאיר לכל ישראל בשוה. אבל מובן, שסיבת החילוק בין השכר דג"ע

* אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א ע' קמב. המו"ל.

נשמות בלי גופים – הוא (בעיקר) על לימוד התורה¹⁴, השייך בעיקר לנשמה (בכח השכל שלה); ואילו תחיית המתים הוא השכר על קיום המצוות, הנעשה באמצעות הגוף דוקא (ולכן מקבלת הנשמה את השכר על כך בהיותה ביחד^{14*} עם הגוף).

וכיון שבהשגת התורה ישנם (וצריכים להיות¹⁵) חילוקים בין יהודי אחד לחבירו, ואף – מן הקצה אל הקצה¹⁶, על כן אין השכר על עבודה זו – גן עדן – ניתן ל„כל ישראל“ בשווה; משא"כ קיום המצוות הוא בעיקרו ענין של עש"י, אשר הוא ביכולת כל אחד ואחד, וכן הוא במציאות בפועל, שכל אחד מישראל מקיים מצוות, עד (כמאמר רז"ל¹⁷) שאפילו פושעי ישראל „מלאין מצות כרמון“ – וכיון שהעבודה דמצוות קיימת בכל אחד מישראל¹⁶, לפיכך „כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא“.

ד. אמנם צריך להבין: כיון שעיקר תשלום השכר הוא בזמן (שלאחר)

ותח"מ היא מצד החילוק בהעבודות המביאות ב' סוגי שכר הנ"ל, כדלקמן בפנים (ולכאורה כ"ה הפי' במ"ש בתו"א שם: ובבחי' זו אפי' פושעי ישראל מלאים מצות כרמון. וראה אמ"ב שער הק"ש פכ"ה).

14 להעיר אשר בג"ע ישנו לימוד התורה (תניא פמ"א (נת, סע"א) מגמ' וזהר. וראה מקומות שבהערה הבאה) ואין שם קיום מצות.

14* ראה אגה"ק סי"ז. ובארוכה – סהמ"צ להצ"צ מצות ציצית פ"א. ד"ה כי ישאלך הנ"ל. ובכ"מ.

15 שהרי לשלימות הקומה צ"ל ראש כו' ורגל.

16 ראה סד"ה בשעה שהקדימו תער"ב. ועוד.

17 חגיגה בסופה.

אותה בפועל. אמנם ב„גילויים” ישנם חילוקים בין יהודי לחבירו (ואף תתכן מציאות של יהודי שאינו כלי להם), אבל בכל הנוגע לכוונת העצמות „לעשות לו ית' דירה בתחתונים” – המורגשת בעצמותו של איש ישראל – הנה בזה כל ישראל שווים.²²

ה. וזהו גם הטעם לכך שתשלום השכר בעולם הבא הוא לנשמות בגופים דוקא:

מאחר שהכוונה העליונה היא להיות לו ית' דירה בתחתונים, הנה הדבר משתקף גם בבני ישראל²³ – להיותם כביכול מציאות אחת עם העצמות – שבחירת הקב"ה בהם היא (לא רק בחירת נשמתם, אלא גם) בגופם;²⁴

[ולכן גם גופו של איש ישראל הוא מציאות נצחית שאינה נפסדת לעולם, וכידוע²⁵ ש„עצם לוו” אינה נפסדת, ומ„עצם לוו” יבנה כל הגוף בתחיית המתים].

ולפיכך, כאשר תושלם עבודת בירור וזיכוך העולם והעולם יהפוך לדירה לו ית', אזי גם אצל בני ישראל יהי' ניכר בגלוי מה שבחירת הקב"ה

תחיית המתים, מובן מזה, ששכר תחיית המתים הוא למעלה מהשכר דגן עדן – ואיך עולה הדבר בקנה אחד עם האמור, שגן עדן הוא השכר על אופן העבודה הנעלה יותר (השגת התורה) שאינו בשווה בכל נפש מישראל, ואילו השכר דתחיית המתים הוא על עשיית המצוות, שהיא עבודה „פשוטה” הרבה יותר, אשר ישנה מטעם זה בכל אחד מישראל?

והביאור בזה:

אע"פ שבחיצוניות, הטעם לכך שכל ישראל שווים בעניני עשי' הוא מפני שכח העשי' הוא התחתון שבכל הכוחות, להיותו ענין שאינו דורש לא רגש הלב ולא הבנה והשגה שבמוח – הנה הטעם הפנימי לכך הוא מצד המעלה שבעשי' – ובלשון המשנה במס' אבות¹⁸, המעשה עיקר:

פנימיות הכוונה העליונה היא, שבני ישראל יעשו דירה לו ית' בתחתונים, בעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו¹⁹, וכמאמר²⁰: סוף מעשה במחשבה תחלה. וכוונה זו נפעלת בעיקר ע"י העבודה דמעשה המצוות, שעל ידן נפעל בירור וזיכוך הגוף ועניני העולם, כמבואר בתניא²¹ בארוכה.

ומאחר שכל אחד מבני ישראל הוא – בלשון הכתוב (הראי' שבמשנתנו) – „נצר מטעי מעשה ידי” של הקב"ה, חש כל אחד מישראל כוונה זו וממלא

(18) פ"א מ"ז.

(19) תניא פל"ו.

(20) פיוט לכה דודי. וראה תו"א ר"פ ויגש. ועוד.

(21) פל"ז.

(22) להעיר מהמבואר (תו"א יד, ב. ד"ה חכמות בחוץ תרצ"ד (סה"מ קונט' ח"ב) פ"ב) שהמאור הוא בהתגלות ולכן ש"ש שגור בפי כל.

(23) להעיר ממכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (נדפס ב„התמים” ח"א ע' ל') דכשם שבעולמות התכלית הוא עוה"ז התחתון כמו"כ בהאדם התכלית הוא בעיקר כח המעשה, ע"ש.

(24) תניא פמ"ט. ובארוכה – ס' השיחות תורת שלום ע' 120 ואילך.

(25) ב"ר פכ"ח, ג. ושנ"ג. זח"ב כת, ב. ועוד. תוד"ה והוא (ב"ק טז, ב).

מחד גיסא, אין במציאות גוף שאינו יכול להתברר, מכיון שגופו של כל אחד מישראל הוא „מעשה ידי“ של הקב"ה, וממילא לא יתכן שלא יוכל להתברר²⁸. ויתר על כן: בהיותו מעשה ידיו של הקב"ה, הרי בוודאי לא ידח ממנו נידח²⁹, וסוף כל סוף יתברר בפועל;

ולאידך: עבודה זו איננה „נמוכה“ מדי עבור אף אחד מישראל, ואדרבה, „מילי דחסידותא“ לאמיתתם הם בעבודה דבירור וזיכוך הגוף³⁰, כי דוקא ב„מעשה ידי“ ישנו הענין ד„להתפאר“, וכנ"ל ש„סוף מעשה במחשבה תחלה“.

(ממאמר * ושיחת ש"פ אחרי תשל"ג)

28) חוץ מאלו שאין להם חלק לעוה"ב (סנה' שם) שגופם כלה (ראה תשובות וביאורים שם אות ד*, וש"נ). וראה לקו"ש ח"ח ע' 409 הערה 71 ובשוה"ג שם. ואכ"מ.

29) ראה עד"ז תורת שלום ע' 135. וראה שם ע' 11.

30) ראה גם לקמן ע' 417. ולהעיר ממכתב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (נדפס בקונטרס ומעין ע' 17. היום יום בתחלתו): להמשיך בחי' עומק ופנימיות תורת ה'... לגרש מאתנו כל מדה רעה ומגונה מהמדות הטבעיות כו' (נת' בשיחת ש"פ וישב תשכ"א).

(* נדפס בקונטרס בפ"ע (קה"ת, תש"נ). המו"ל.

(* אגרות קודש שם ע' קמח ואילך. המו"ל.

היא (גם) בגופם, ולכן החיים הנצחיים דעולם הבא הם (גם) בגוף.

ו. עפ"ז יובן טעם הקדמת משנה זו (כל ישראל) ללימוד מס' אבות:

כדי להורות ולהדגיש שהקיום והלימוד דמס' אבות – המביא לידי בירור וזיכוך דחומריות הגוף – נוגע לכל אחד מישראל, מקדימים אשר „כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא“ (עולם התחי', נשמות בגופים), כי (גם) הגוף ד„כל ישראל“ הוא „מעשה ידי“ של הקב"ה²⁶; ואדרבה, דוקא ב„מעשה ידי“ ישנו הענין ד„להתפאר“, שהרי דוקא „סוף מעשה“ הוא „במחשבה תחלה“.

ולכן אין אף יהודי רשאי להבטל ממנה²⁷, שלא לקיים מילי דאבות – ובב' הקצוות:

26) ע"פ המבואר בפנים – ש„מעשה ידי“ קאי על הגוף – מתורץ מה שהתנא מביא גם סיום הכתוב (וכקושיית המפרשים) – כי דוקא מזה מוכח שאיירי בעולם התחי' שהוא נשמות בגופים (משא"כ הלשון „אריץ“ אפשר לפרש על ג"ע – ראה לקו"ת ואתחנן ט, א. ועוד).

ועפ"ז מובן מה שהרמב"ם לא גריס סיום הכתוב במשנה (ראה פיה"מ הוצאת קאפח סנהדרין שם. רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ה. וראה שינויי נוסחאות למשניות סנה' שם), כי לדעתו עולם הבא קאי על (ג"ע) עולם הנשמות (ראה פיה"מ חלק שם. וראה הל' תשובה פ"ח). 27) אבות ספ"ב.

